

URZĄD MARSZAŁKOWSKI WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

Wielkopolska Odnowa Wsi 2020+

załącznik do Uchwały nr XXI/394/20
Sejmiku Województwa Wielkopolskiego
z dnia 13 lipca 2020 r.

Departament Rolnictwa i Rozwoju Wsi

I. Wprowadzenie

Procesy związane z odnową wsi mają kilkudziesięcioletnią historię, w sposób usystematyzowany są wdrażane w krajach Unii Europejskiej już od lat 70-tych. W Polsce zostały zapoczątkowane w połowie lat 90-tych i opierają się na implementacji najlepszych doświadczeń europejskich, głównie niemieckich i austriackich. Działania w zakresie odnowy wsi nabrały charakteru ujednoczonego po akcesji Polski do Unii Europejskiej. Wsparcie finansowe zawarte było m.in. w kolejnych okresach programowania w Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW).

Członkostwo Polski w strukturach Unii Europejskiej stawia nowe wyzwania dla kierunków działania regionów. Jednym z założeń rozwoju regionalnego jest realizacja modelu wielofunkcyjnego rozwoju wsi.

Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich nie jest możliwy bez bezpośredniego i szerokiego udziału społeczności lokalnych, które powinny przejawiać odpowiedzialność za przyszłość wsi, wykorzystanie miejscowych zasobów, ukierunkowanie lokalnych inicjatyw między innymi poprzez formułowane oddolnie wizje rozwoju swoich miejscowości.

Taka idea przyświecała Samorządowi Województwa Wielkopolskiego w roku 2013, gdy uchwalał program „Wielkopolska Odnowa Wsi 2013–2020”, wydzielając w budżecie województwa środki finansowe na wsparcie działań podejmowanych przez uczestników programu. Wielkopolska Odnowa Wsi okazała się doskonałym uzupełnieniem działań realizowanych przy pomocy środków Unii Europejskiej w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Zarząd Województwa Wielkopolskiego dostrzegając celowość i trafność działań podjętych w latach 2013–2020 przedkłada niniejszy dokument, wyrażając wolę ich kontynuowania w kolejnych latach poprzez wdrożenie niniejszego programu.

II. Charakterystyka obszarów wiejskich w Wielkopolsce

1. Obszary wiejskie Wielkopolski

Położenie obszarów wiejskich względem większych miast sprawia, że w Wielkopolsce identyfikuje się co najmniej dwa rodzaje obszarów wiejskich. Pierwszym z nich są obszary znajdujące się w strefie bezpośredniego oddziaływania procesów rozwojowych ośrodków miejskich. Pełnią one rolę przekaźnika dyfuzji czynników rozwojowych na obszary wiejskie wymagające wsparcia, położone w znacznej odległości od ośrodków miejskich. Stanowią one drugi rodzaj obszarów wiejskich, który w chwili obecnej zmaga się głównie z problemem rosnącej depopulacji. Natomiast zauważalnym problemem obszarów wiejskich położonych w sąsiedztwie głównych ośrodków miejskich staje się postępująca suburbanizacja. Zjawisko to charakteryzuje się zatracaniem pierwotnych cech wiejskich, zmniejszaniu ulega powierzchnia użytków rolnych, zmniejsza się produkcja rolna – roślinna i zwierzęca. Coraz wyraźniej zaznacza się tu funkcja mieszkaniowa, usługowa i komunikacyjna. Wyraźny jest napływ ludności miejskiej co może generować konflikty społeczne i kulturowe.

Obszary wiejskie ulegają stałym, wyraźnym przeobrażeniom funkcjonalnym, co powoduje, że ich rozwój nierozzerwalnie związany jest z koncepcją rozwoju wielofunkcyjnego, który kładzie nacisk zarówno na funkcje rolnicze, jak i pozarolnicze obszarów wiejskich.

2. Wybrane czynniki rozwojowe obszarów wiejskich

2.1. Dostępność przestrzenna

Dostępność przestrzenna (w tym komunikacja zbiorowa) stanowi jeden z kluczowych warunków rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów wiejskich. Z tego względu obszary te charakteryzuje silne rozproszenie zarówno zatrudnienia jak i działalności gospodarczej. Związane jest to z historycznym uwarunkowaniem obszarów wiejskich, na których dominowała w strukturze gospodarczej wsi produkcja rolna i leśna, charakteryzująca się wykorzystaniem dużych obszarów gruntu.

W Wielkopolsce dostępność przestrzenna najlepsza jest w obszarze tworzącym pierścień wokół miasta centralnego. W miarę dobra jest również w pasie ciągnącym się w kierunku północno-zachodnim (wzdłuż koryta Warty i linii kolejowej Poznań-Szczecin).

Większość terenów o niskiej i bardzo niskiej dostępności przestrzennej to obszary peryferyjne w skali województwa. Na północy to obszary powiatu złotowskiego, na wschodzie kolskiego i częściowo konińskiego, na zachodzie wolsztyńskiego i międzychodzkiego a na południu kępińskiego i ostrzeszowskiego.

2.2. Sektor rolniczy oraz pozarolniczy

W Polsce istnieją wyraźne różnice poziomu rozwoju funkcji rolniczej. Wydzielić można dwa istotnie różniące się poziomem obszary: wschodni i centralny oraz zachodni i północny. Zaobserwować można także zjawisko wypierania rolnictwa przez inne funkcje gospodarcze wokół największych miast. Zjawisko to w słabszym natężeniu występuje w gminach położonych w sąsiedztwie Poznania. Na obszarach tych rolnictwo ewoluuje w kierunku produkcji na rynek miejski owoców, nowalijek, kwiatów, sadzonek oraz tzw. działów specjalnych (pieczarki, zioła itp.).

Rozwój sektora pozarolniczego na obszarach wiejskich jest bezpośrednią konsekwencją profesjonalizacji zawodu rolnika, wykorzystywania przez pracujących w rolnictwie coraz bardziej wyspecjalizowanego i wymagającego fachowej obsługi sprzętu, a także coraz mniejszego zapotrzebowania na pracę fizyczną. Jednak coraz większe stają się oczekiwania rolników w stosunku do otoczenia gospodarstw, a w konsekwencji wzrasta zatrudnienie w sektorze ich obsługi.

2.3. Lokalne finanse publiczne

Wielkość budżetu gminy stanowi syntetyczny wskaźnik jej zamożności jako jednostki terytorialnej, a więc w pewnym sensie zamożności ogółu mieszkańców, a także jej struktury gospodarczej. Lokalne finanse publiczne są czynnikiem, który pozwala prowadzić władzom samorządowym własną politykę społeczno-gospodarczą i socjalną. Gminy mogą w ten sposób uzupełniać i włączać się w proces odnowy wsi, stając się partnerem dla samorządu regionalnego.

2.4. Aktywność społeczna

Aktywność społeczna, uczestnictwo w życiu społeczności lokalnej i posiadanie poczucia, że *również ode mnie zależy to, w jakim kierunku pójdą zmiany* jest bardzo ważnym czynnikiem rozwoju społeczno-gospodarczego, szczególnie w kontekście realizowanego procesu odnowy wsi. Tu zaskakujący jest fakt, że w skali kraju obszary wiejskie Wielkopolski w niewielkim stopniu wyróżniają się korzystnie pod względem aktywności społecznej ludności wiejskiej.

2.5. Zamożność i spójność społeczności lokalnej.

Rozwój społeczno-gospodarczy o charakterze lokalnym prowadzi do rozwiniętej, składającej się z wielu elementów, struktury ekonomicznej i społecznej. W jego wyniku społeczeństwo jest w mniejszym lub większym stopniu rozwarstwione. Województwo wielkopolskie znajduje się w grupie trzech województw (wielkopolskie, opolskie, śląskie) o najkorzystniejszym wyniku tego wskaźnika. Tylko siedem wielkopolskich gmin położonych peryferyjnie w sąsiedztwie granic województwa znalazło się w grupie o najniższych wynikach pomiaru. Tradycyjnie najkorzystniejsze rezultaty uzyskały gminy okalające Poznań oraz po części Kalisz.

3. Organizacje pozarządowe w Wielkopolsce

Jedną z głównych zasad procesu odnowy wsi jest partnerstwo, czyli współpraca sołectwa z gminą i organizacjami pozarządowymi działającymi na terenie gminy. Stąd cele stawiane przed programem to między innymi: pobudzanie aktywności wśród mieszkańców wsi oraz zakładanie stowarzyszeń wiejskich.

W programie Wielkopolska Odnowa Wsi 2013-2020 powołano 150 stowarzyszeń zarejestrowanych w KRS i funkcjonujących jako sformalizowane grupy odnowy wsi. Takie stowarzyszenia wyróżniają się tym, iż w nazwie organizacji zawarta jest nazwa sołectwa, a jednym z głównych celów statutowych jest odnowa i rozwój wsi. Zostały też one wskazane na zebraniach wiejskich jako grupa odnowy wsi.

Na terenie powiatów ziemskich w Wielkopolsce zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze Sądowym jest ponad 6.000 organizacji pozarządowych. Zdecydowanie najwięcej NGO działa w powiecie poznańskim (968), konińskim (317) i ostrowskim (284). Z kolei najmniej założono stowarzyszeń/fundacji w powiatach średzkim (39), chodzieskim (70) i śremskim (88).

Z kolei stowarzyszeń zwykłych, których rejestr prowadzą starostwa powiatowe, odnotowano 555. Zdecydowanie najwięcej jest zarejestrowanych w powiecie leszczyńskim (167) i poznańskim (92). W pozostałych powiatach liczba stowarzyszeń zwykłych nie przekracza 25.

W roku 2019 ustawowo nadano osobowość prawną kołom gospodyń wiejskich. Ich rejestr prowadzi Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. W Wielkopolsce zarejestrowano ich 1.361 (stan na luty 2020). Najwięcej kół gospodyń wiejskich działa w powiatach: ostrowskim (121), kaliskim (100) i tureckim (74).

4. Badanie ankietowe sołectw

W roku 2019 Departament Rolnictwa i Rozwoju Wsi przeprowadził badanie ankietowe sołectw w Wielkopolsce. Ankietowani odpowiadali na 24 pytania. Zwrotnie spłynęło aż 4.211 wypełnionych ankiet.

W badaniu udział wzięło 2.087 kobiet oraz 2.099 mężczyzn. Ankietowani w większości pełnili funkcję sołtysa miejscowości (1754 osoby) lub byli członkami rady sołectwiej (1096 osób). Ponadto w badaniu udział wzięli m. in. członkowie lokalnych stowarzyszeń i organizacji społecznych oraz radni.

35% badanych stwierdziło, że centrum ich wsi, będące przestrzenią publiczną, nie jest zagospodarowane, a tym samym nie jest wizytówką miejscowości. Dla blisko 30% ankietowanych centrum ich wsi nie jest także miejscem spotkań, integracji i rekreacji mieszkańców.

Na pytanie o wskazanie problemów najbardziej utrudniających życie w sołectwie na drugim miejscu uplasowała się odpowiedź *brak dostępu do dóbr kultury!* Więcej odpowiedzi zaznaczono tylko przy odpowiedzi *jakość chodników lub ich brak.* Na trzecim miejscu wskazano *ograniczony dostęp do szerokopasmowego Internetu.*

Z kolei na pytanie „Co powinno być zbudowane, wyremontowane lub zmodernizowane w pierwszej kolejności?” spośród kilkunastu odpowiedzi najczęściej wskazywano na:

- chodniki i oświetlenie uliczne,
- świetlice wiejskie,
- ścieżki rowerowe,
- miejsca spotkań integracyjnych.

Zdecydowana większość ankietowanych gotowa jest działać w stowarzyszeniu na rzecz rozwoju własnej wsi, a także brać udział w wyjazdach studyjnych, dających możliwość zapoznania się z dobrymi praktykami w małej odnowie wsi.

III. PROGRAM WIELKOPOLSKA ODNOWA WSI 2020+

Zarządzającym programem jest departament Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego, który merytorycznie wdraża regionalną odnowę wsi.

1. Odnowa wsi jako metoda rozwoju obszarów wiejskich

Odnowa wsi jako metoda rozwoju stanowi jeden ze sposobów osiągnięcia celów rozwojowych, rozumianych nie tylko w kontekście poprawy jakości infrastruktury, ale poprawy szeroko rozumianej jakości życia, której nie osiągnie się bez zaangażowania samych mieszkańców.

Odnowę wsi, jako sposób na rozwój obszarów wiejskich, cechuje:

- ✓ oddolność inicjatyw i zaangażowanie społeczności lokalnych,
- ✓ wykorzystywanie zasobów jakimi dysponuje wieś,
- ✓ zaplanowanie rozwoju własnej wsi i dążenie do osiągnięcia przyjętej wizji i celów,
- ✓ zagospodarowanie sołectkiej przestrzeni publicznej z udziałem mieszkańców,
- ✓ wspieranie przez gminę wiejskich inicjatyw oraz pomoc ze strony regionu.

Odnowa wsi to rozwój zaplanowany i realizowany przez wiejską wspólnotę, który opiera się na lokalnych zasobach i wykorzystuje zewnętrzne wsparcie. Z poziomu województwa działania wiejskich społeczności lokalnych wspierane są w formie regionalnych programów odnowy wsi.

2. Wielkopolska Odnowa Wsi na tle strategii województwa

Uchwałą nr XVI/287/20 z dnia 27 stycznia 2020r. Sejmik Województwa Wielkopolskiego przyjął *Strategię rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku*.

W strategii rozwoju województwa zapisano cel strategiczny nr 2 ROZWÓJ SPOŁECZNY WIELKOPOLSKI OPARTY NA ZASOBACH MATERIALNYCH I NIEMATERIALNYCH REGIONU. W jego ramach ustalono cel operacyjny 2.3 *Rozwój kapitału społecznego i kulturowego regionu*, w którym wskazano, iż wzmocnienia wymagają społeczności lokalne i związane z tym wsparcie dla realizacji inicjatyw oddolnych np. lokalne banki żywności, usług i czasu, inicjatywy na obszarach wiejskich, wolontariat, w tym wolontariat senioralny, pomoc sąsiedzka, przedsięwzięcia realizowane z funduszy sołectkich itp.

Zapisy odnoszące się wprost do regionalnej odnowy wsi umiejscowiono w celu strategicznym nr 4 WZROST SKUTECZNOŚCI WIELKOPOLSKICH INSTYTUCJI

I SPRAWNOŚCI ZARZĄDZANIA REGIONEM, gdzie w ramach celu operacyjnego 4.2 Wzmocnienie mechanizmów koordynacji i rozwoju zapisano:

Program Wielkopolska Odnowa Wsi kładzie nacisk na aktywizację mieszkańców wsi przez angażowanie ich w planowanie (sołectkie strategie rozwoju) i realizację przedsięwzięć dotyczących swoich miejscowości. Program zachęca do samoorganizowania się i współdziałania (grupy odnowy wsi, lokalne stowarzyszenia), wspomaga i kreuje oddolne inicjatywy społeczne, wspiera proces wyłaniania liderów społeczności wiejskich odgrywających zasadniczą rolę w kapitalizowaniu zasobów społecznych wsi. Realizacja programu służy zachowaniu i promocji dziedzictwa kulturowego wielkopolskiej wsi.

Dla realizacji postawionych celów przewiduje się konkretne pakiety działań, w tym także pakiet dla rozwoju obszarów wiejskich w Wielkopolsce. W jego ramach wymienia się następujące projekty:

- **Wielkopolska Odnowa Wsi,**
- Wielkopolska Akademia Liderów Wiejskich,
- Infrastruktura na obszarach wiejskich.

3. Misja i cele programu

Warunki rozwoju obszarów wiejskich różnią się znacząco w skali regionu. Społeczności wiejskie posiadają swoje niepowtarzalne mocne strony i potencjały, ale wymagają także wsparcia. Istotne jest kontynuowanie podejścia oddolnego, angażującego mieszkańców wsi do działania na rzecz wspólnoty, integracji społeczności lokalnych oraz zachowania i promocji dziedzictwa kulturowego wielkopolskiej wsi.

Program niesie ze sobą potężny ładunek pozytywnej energii wyzwalającej współpracę międzysąsiedzką. Wspomaga i kreuje oddolne inicjatywy społeczne.

Proces odnowy wsi to typowa praca u podstaw, praca organiczna. Wielkopolska Odnowa Wsi doskonale spełnia tę rolę. W wymiarze materialnym program poprawia zagospodarowanie sołectkiej przestrzeni publicznej, estetykę wsi, jej architekturę krajobrazu, itp. Zakłada się, że program „Wielkopolska Odnowa Wsi 2020+” będzie funkcjonował do roku 2030.

Misją programu jest, aby uczestniczące w nim sołectwa posiadały:

- 1) przywództwo świadome swego powołania do prowadzenia procesu odnowy wsi,
- 2) akceptowaną przez ogół mieszkańców strategią rozwoju sołectwa,
- 3) partnerskie wsparcie ze strony gminy na rzecz oddolnej realizacji przyjętej koncepcji odnowy wsi.

Głównym przesłaniem tzw. małej odnowy wsi jest integrowanie społeczności wiejskiej oraz pobudzanie aktywności mieszkańców sołectw poprzez stymulowanie i wspomaganie oddolnych inicjatyw rozwojowych oraz stworzenie odpowiednich mechanizmów i instrumentów wsparcia odnowy i rozwoju wsi.

Cele Wielkopolskiej Odnowy Wsi to:

- kształtowanie i modernizacja wiejskiej przestrzeni publicznej,
- integrowanie społeczności wiejskiej,
- zakładanie stowarzyszeń wiejskich,
- wspieranie inicjatyw współfinansowanych z funduszu sołeckiego,
- pobudzanie aktywności mieszkańców sołectw.

Program będzie wspierał tworzenie na poziomie sołectwa tzw. grup odnowy wsi, działających w formule stowarzyszenia zarejestrowanego w KRS z siedzibą w danym sołectwie. W pozostałych sołectwach, w których takie stowarzyszenie nie będzie funkcjonowało, grupę odnowy wsi stanowić będzie rada sołecka. Program dopuszcza powołanie nieformalnej minimum 5-osobowej grupy odnowy wsi.

Wielkopolska Odnowa Wsi w latach 2021-2030 będzie wspierała i zachęcała do zaangażowania na rzecz realizacji przedsięwzięć dotyczących własnej miejscowości ze szczególnym uwzględnieniem zachowania dziedzictwa kulturowego, przyrodniczego i krajobrazowego.

Program Wielkopolska Odnowa Wsi ma charakter ciągły. Stanowi wypracowany, na podstawie licznych doświadczeń, zestaw działań wspierających oddolne przemiany na obszarach wiejskich, dokonywanych przy udziale społeczności lokalnych.

4. Projekty wyróżniające Wielkopolską Odnowę Wsi 2020+

Wielkopolska Odnowa Wsi ma już swoją markę i przyczyniła się do powstania lub modernizacji wielu obiektów służących integracji i rekreacji, ale też kultywowaniu tradycji lokalnych. Jednak nie powstały obiekty charakterystyczne, wyróżniające się z szeregu innych, finansowanych z innych źródeł. Brakuje flagowych projektów, które samą nazwą, wyglądem czy detalem świadczą, iż zostały zrealizowane w ramach Wielkopolskiej Odnowy Wsi.

4.1. Centra aktywności wiejskiej

4.1.1. Wiejskie domy kultury

Projekt będzie polegał na tworzeniu i rozwijaniu centrów aktywności wiejskiej, tj. wiejskich domów kultury, domów ludowych, etc. oraz świetlic wiejskich, będących nie tylko miejscem spotkań lokalnej społeczności, ale także miejscem realizacji zajęć pozaszkolnych czy zainteresowań kulturalnych mieszkańców.

Te obiekty powinny stać się orlikami Wielkopolskiej Odnowy Wsi, tworzonymi według programu funkcjonalno-użytkowego określonego przez Zarządzającego programem. Wskazane byłoby, gdyby wyróżniały się np. jednolitym projektem architektonicznym lub przynajmniej detalem architektonicznym.

Wdrożenie projektu uzależnione będzie od jego finansowania lub współfinansowania także ze środków zewnętrznych, np. środków europejskich, krajowych i innych.

4.1.2. Plenerowe miejsca spotkań

Jednym z głównych założeń odnowy wsi jest także kształtowanie i modernizacja wiejskiej przestrzeni publicznej. Istotną rolą będzie jej zagospodarowywanie na cele integracyjne, rekreacyjno-sportowe oraz kulturalne. Celem jest stworzenie plenerowych miejsc spotkań, urządzonych i/lub zaprojektowanych według jednolitego zamysłu koncepcyjnego, z wiatą jako elementem wyróżniającym i charakterystycznym dla Wielkopolskiej Odnowy Wsi.

Szczegółowe zasady dotyczące centrów aktywności wiejskiej określi Zarząd Województwa Wielkopolskiego.

4.2. Wielkopolska Akademia Liderów Wiejskich

Projekt będzie polegał na przeprowadzaniu cyklu zajęć szkoleniowo–warsztatowych oraz wyjazdów studyjnych dla lokalnych liderów wiejskich. Najważniejszym aspektem projektu jest poszarzenie wiedzy i umiejętności z zakresu m.in.: planowania strategicznego na poziomie sołectwa oraz tworzenia stowarzyszeń i zarządzania nimi, ponadto kreowanie „dobrych praktyk”, wymiana doświadczeń między sołectwami, wzajemna mobilizacja do aktywnego działania na rzecz społeczności lokalnej. Realizacja projektu przyczyni się do wzmocnienia tożsamości lokalnej i współpracy pomiędzy sołectwami.

Przedsięwzięcia realizowane w ramach Wielkopolskiej Akademii Liderów Wiejskich mogą być uzupełnieniem oferty programowej centrów aktywności wiejskiej.

5. Zasady uczestnictwa w programie

1. Program opiera się na czterech zasadach:

- 1) oddolnej inicjatywie tj. zaangażowaniu i odpowiedzialności społeczności lokalnej,
- 2) partnerstwie tj. współpracy sołectwa z gminą i organizacjami pozarządowymi działającymi na terenie gminy,
- 3) wolontariacie, tj. dobrowolnym, bezpłatnym świadczeniu pracy przez mieszkańców sołectwa na rzecz realizowanego projektu w ramach odnowy wsi; wartość wolontariatu (wkładu pracy - ludzi i maszyn) może być zaliczana do całkowitej

wartości przedsięwzięcia,

- 4) wykorzystaniu czynników rozwoju lokalnego, tj. lokalnych zasobów ludzkich, majątkowych i surowcowych oraz dbaniu o ich rozwój, dostępność i efektywność wykorzystania.

2. Zgłoszenia sołectw do programu

W programie mogą uczestniczyć sołectwa z terenu województwa wielkopolskiego. Dopuszcza się udział miejscowości wchodzących w skład sołectwa pod warunkiem, że stanowią wyodrębnioną jednostkę osadniczą, a odrębność ta jest odzwierciedlona w statucie sołectwa. Uczestnikiem programu może być także miasto do 5 tys. mieszkańców.

Uczestnictwo sołectwa w programie wymaga:

- 1) podjęcia uchwały zebrania wiejskiego wyrażającej wolę przystąpienia sołectwa do programu,
- 2) podjęcia uchwały zebrania wiejskiego wskazującego stowarzyszenie jako tzw. grupę odnowy wsi, którego jednym z głównych statutowych celów będzie odnowa i rozwój danej wsi (jeżeli dotyczy).

Sołectwa zgłoszone do programu „Wielkopolska Odnowa Wsi 2013-2020” mające opracowaną i aktualną sołecką strategię rozwoju i/lub działającą grupę odnowy wsi w formule stowarzyszenia uważa się za zgłoszone do programu.

3. Zgłoszenie sołectwa do programu przez gminę wymaga:

- 1) podjęcia przez radę gminy uchwały o zgłoszeniu sołectwa do programu,
- 2) rozpatrzenia i przyjęcia sołeckiej strategii rozwoju zgłoszonej przez sołectwo,
- 3) wyznaczenia pracownika, który w imieniu wójta/burmistrza pełnił będzie funkcję koordynatora programu w gminie,

4. Zgłoszenie sołectwa do programu przez stowarzyszenie wymaga:

- 1) uchwały zebrania wiejskiego wskazującego dane stowarzyszenie jako grupę odnowy wsi,
- 2) zapisu w statucie, iż jednym z głównych celów statutowych stowarzyszenia jest odnowa i rozwój danej wsi,
- 3) podjęcia uchwały zarządu stowarzyszenia o zgłoszeniu sołectwa do programu,
- 4) wyznaczenia lidera, jeżeli miałaby nim być osoba inna niż prezes stowarzyszenia.

5. Obowiązki sołectw zgłoszonych do programu:

- 1) udział w szkoleniach i/lub warsztatach organizowanych w ramach programu,

- 2) efektywne wykorzystywanie oferowanych form wsparcia,
- 3) sporządzanie rocznych sprawozdań z przebiegu odnowy wsi w sołectwie.

6. Statusy uczestnictwa w programie

- 1) uczestnik,
- 2) lider odnowy wsi.

Szczegółowe zasady uczestnictwa, ustalania statusów uczestników oraz naboru do programu określi Zarząd Województwa Wielkopolskiego.

6. Instrumenty wsparcia

Program „Wielkopolska Odnowa Wsi 2020+” obejmuje następujące instrumenty wsparcia:

6.1 Działania szkoleniowe

Rolą działań szkoleniowych jest nabycie przez liderów wiejskich wiedzy i umiejętności w zakresie planowania rozwoju oraz zapewnienia prawidłowej realizacji programu.

Szkolenia mają służyć wyjaśnieniu mechanizmów procesu odnowy wsi, zapoznania się z zasadami uczestnictwa w programie, regulaminami konkursów dotacyjnych oraz innymi działaniami podejmowanymi w ramach programu.

Warsztaty, głównym ich celem jest pomoc mieszkańcom w wykreowaniu wizji wsi, a co za tym idzie stworzeniu strategii rozwoju sołectwa. Wspomagają one nabycie umiejętności przeprowadzania oceny zasobów wsi, jakości i standardu życia w sołectwie. Warsztaty są prowadzone przez moderatorów odnowy wsi akceptowanych przez Zarządzającego programem.

6.2 Konkursy dotacyjne

W ramach programu ogłaszane będą konkursy na dofinansowanie projektów z zakresu odnowy wsi, realizowanych w sołectwach lub dotyczące sołectw uczestniczących w programie. Preferowane będą projekty bezpośrednio angażujące mieszkańców sołectw. Warunki udziału w konkursach w każdej edycji szczegółowo określi Zarząd Województwa Wielkopolskiego.

1. Konkurs „Pięknie wielkopolska wieś”

Główny konkurs programu, którego beneficjentami będą lokalne społeczności wiejskie, reprezentowane przez gminę.

2. Inne konkursy

Mogą być ogłaszane inne konkursy, których beneficjentami będą gminy lub inne osoby prawne i nieposiadające osobowości prawnej. Jeżeli sołectwa uzyskają osobowość prawną, to będą mogły być ich bezpośrednimi beneficjentami.

3. Otwarte konkursy ofert

Konkursy skierowane do organizacji pozarządowych w rozumieniu ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Projekty realizowane w ramach tych konkursów muszą dotyczyć sołectwa uczestniczącego w programie.

6.3 Działania uzupełniające

Działania uzupełniające to m.in. ankiety ewaluacyjne, konferencje, wyjazdy studyjne lub konkursy, których tematyka dotyczy odnowy i rozwoju wsi, podejmowane z inicjatywy Samorządu Województwa Wielkopolskiego, z uwzględnieniem potrzeb artykułowanych przez uczestników programu.

Działania uzupełniające obejmują również promocję programu oraz idei odnowy wsi. Stąd mogą być kierowane również do tych społeczności lokalnych Wielkopolski, które nie uczestniczą w programie.

7. Gminne instrumenty wsparcia

Warunkiem uzyskania realnych efektów przez sołectwa uczestniczące w programie jest ich zaangażowanie oraz dobra współpraca z lokalnymi samorządami.

Sołectwom potrzebne jest stałe, wielowymiarowe wsparcie, które może mieć postać pomocy finansowej, organizacyjnej, doradczej, itp. Wsparcie ze strony gminy jest podstawową formą wspierania społeczności lokalnych, bez którego odnowa wsi nie jest w stanie zaistnieć w sposób trwały, ani też przetrwać w dłuższym okresie czasu.

Zarządzający programem będzie starał się premiować przedsięwzięcia i projekty, które współfinansowane będą za pomocą gminnych instrumentów wsparcia takich jak np. funduszu sołectkiego, gminnego systemu grantów na projekty dot. odnowy wsi, lokalnych programów odnowy wsi, itp.

8. Zakładane efekty

Uruchomienie procesu odnowy wsi powinno poprawić wykorzystanie, często uśpionego, potencjału wewnętrznego mieszkańców i ich zaangażowania do pracy na rzecz swoich miejscowości. Konsekwentne wdrażanie programu wzmocni więzi społeczne, pogłębi integrację, podkreśli tożsamość oraz doprowadzi do wzrostu poczucia własnej wartości u mieszkańców obszarów wiejskich. Cechą charakterystyczną projektów odnowy wsi jest wolontariat.

Program może przynieść korzyści tym społecznościom lokalnym, które konsekwentnie będą realizowały jego założenia. Dotyczy to zarówno sfery materialnej, jak i niematerialnej związanej m.in. z kultywowaniem starych lub krzewieniem nowych tradycji budujących tożsamość wiejskich społeczności.

Niezmiernie trudno jest zmierzyć postępy w integrowaniu społeczności wiejskiej czy też w pobudzaniu aktywności mieszkańców sołectw. Niemniej program zakłada, że do końca funkcjonowania programu, do roku 2030 powstanie:

- 1) ponad 100 plenerowych miejsc spotkań urządzonych wg jednolitego zamysłu koncepcyjnego, z wiatą jako elementem wyróżniającym i charakterystycznym dla Wielkopolskiej Odnowy Wsi,
- 2) ponad 300 stowarzyszeń odnowy i rozwoju wsi (sformalizowane grupy odnowy wsi),
- 3) w szkoleniach i/lub warsztatach udział weźmie ponad 10.000 osób.

Uruchomienie przez Samorząd Województwa Wielkopolskiego programu Wielkopolska Odnowa Wsi wychodzi naprzeciw zagrożeniom, przed jakimi w ostatnich latach stanęła wieś, w związku z utratą przez sołectwa charakteru typowo rolniczego. Warunkiem do uzyskania pozytywnych efektów odnowy wsi w regionie jest jednak zaangażowanie we właściwie pojmowany proces odnowy samorządów lokalnych, w szczególności poprzez uruchomienie i konsekwentne stosowanie gminnych instrumentów wsparcia sołeckich inicjatyw.